

103 ISTAR-bataljon

Onbekend maakt onbemind

G.P. Krijnsen – kapitein der infanterie*

Inleiding

Tot begin jaren negentig leken, ook op inlichtingengebied, de militaire verhoudingen duidelijk. De NAVO concentreerde zich op het Warschaupact en een mogelijke aanval op Westers grondgebied. Het hoofd van de Sectie 2 Inlichtingen leek bij militaire oefeningen welhaast een voorspellend vermogen te hebben. Een vermogen dat voornamelijk op het doctrinevoorschrift van de mogelijke tegenstander bleek te zijn gebaseerd.

Hoe diffuus is het ‘vijandbeeld’ vandaag de dag. Geen regulier groot-schalig optreden, geen ‘ijzer op ijzer’. Vijandelijkheden zijn in eerste instantie vaak niet gericht tegen Westerse troepen, maar verschuiven veelal naar aanleiding van onze bemoeienis met een conflict. De tegenstander (om niet meteen van vijand te spreken) bestaat eerder uit paramilitairen, opstandelingen, aanhangers van de een of andere warlord, extremisten en terroristen, dan uit reguliere militaire eenheden. En die tegenstander, die zich vaak effectief bedient van guerrillatactieken,

werkt over het algemeen niet volgens doctrines.

Het optreden van de tegenstander kenmerkt zich door uiteenlopende wijzen van uitvoeren, maar ook door het kiezen van de meest onverwachte plaatsen en tijdstippen. Het is een hele opgave om daar een helder *assessment* (verwacht optreden) van te schetsen. Zeker wanneer de eigen eenheden nog maar recent zijn ont-

plooid. Dan kan het hoofd van de Sectie S2 met zijn team beter proberen een ‘incidentenhistorie’ vast te leggen door middel van *incident overlays* (tegenwoordig in ISIS, het digitale *Integrated Staff Information System*). Na verloop van tijd zijn dan mogelijke patronen in het ‘vijandelijke’ optreden te ontdekken. Dit is een langdurig proces waarvoor een veelvoud aan inlichtingenbronnen, ook wel sensoren genoemd, moet worden gegenereerd.

Militairen van de 13e gemechaniseerde brigade oefenen met ISIS-BMS

(Foto Directie Voorlichting MvD, H. Keeris; collectie NIMH)

* De auteur is infanterist, maar tegenwoordig ingedeeld bij de categorie Inlichtingen- & Veiligheidspersoneel en werkzaam als Hoofd Opleiden en Trainen/Planning bij 103 ISTAR-bataljon).

Vele 'oogjes en oortjes' in het gebied zijn hierbij onontbeerlijk. Die moeten heel goed samenwerken en alles uit de kast halen om van al die informatie met inlichtingenwaarde iets bruikbaar te maken. Een goed middel daarvoor is tegenwoordig de *Recognized Environmental Picture* (REP), waarbij patronen visueel gemaakt worden door gebruik van digitale kaarten, digitale patroon-overlays (*layers*) en een database. En zo is langzamerhand toch weer voorspelend vermogen te genereren.

De ontwikkelingen in de inlichtingenwereld hadden tot gevolg dat ook reeds langer bestaande eenheden als EOV-compagnie, 101 MI-peloton, Zelfstandige Verkenningeskadrans en de Artillerie Meet Batterij zich verder ontwikkelden qua organisatie, materieel en inzet. Een logische volgende stap was de samenvoeging van deze elementen tot één bataljon. Daarin zou het verwerven en verwerken van inlichtingen op basis van een combinatie van inlichtingenbronnen (sensoren) een stuk effectiever worden.

Oprichting 103 ISTAR-bataljon

In juni 2003 is 103 *Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance* (ISTAR) bataljon officieel opgericht. Eigenlijk was het meer een feestelijke start, een aftrap, want een groot deel van het bataljon bestond nog helemaal niet of was (tot op de dag van vandaag) gelegerd op verschillende kazernes.

Tradities

103 ISTAR-bataljon heeft de tradities overgenomen van het jaren geleden ontbonden 103 Verkenningebataljon. Dit bataljon had de regimentstradities van de Huzaren van Boreel.

Om die reden draagt personeel van 103 ISTAR-bataljon dan ook veelal een zwarte baret. Voorlopig geldt die voor het Militaire Inlichtingen en Staf eskadron (inclusief staf) en de beide grondgebonden verkenningeskadrans.

Wellicht dat ook de andere subeen-

heden van 103 ISTAR-bataljon op termijn overgaan op de zwarte baret.

Het embleem van 103 ISTAR is de algemeen bekende fakkel, kenmerkend voor de inlichtingenbranche (veelal voorzien van de tekst *In tenebris lucens*, oftewel licht in de duisternis). Dit tegen de achtergrond van een gestileerde wereldbol (die wereldwijde inzetmogelijkheid symboliseert) en een (Boreel)blauwe rand met de volledige naam van het bataljon.

Organisatie

103 ISTAR-bataljon is organisatorisch ondergebracht in 101 Gevechtssteunbrigade, maar echt veel functionele samenwerking met het Geniebataljon, het CIS-bataljon en COLUA (het Commando Opleidingen Luchtdoel Artillerie) is er niet en zal zich ook in de toekomst niet ontwikkelen. Daarvoor zijn er te weinig functionele raakvlakken.

Inmiddels is ruim drie jaar verstreken en vordert de opbouw (zowel op het vlak van personeel en materieel als infra- en opleidingstechnisch) weliswaar gestaag, maar langzamer dan gewenst. Oorzaken van die moeizame opbouw zijn er te over.

Eén belangrijke oorzaak is de korte tijd die het bataljon in oprichting gegund is om gevuld te raken, op te leiden en te trainen. Er wordt al veel van de operationele gereedheid van het bataljon verwacht. Zo diende het gehele bataljon (voor zover al gevuld)

van januari tot en met juni 2005 – dus slechts anderhalf jaar na de start! – al inzetbaar te zijn voor de *NATO Response Force* (NRF).

Daarnaast is 103 ISTAR-bataljon uitverkoren voor een voortrekkersrol op het gebied van inlichtingenverwerving en -verwerking. Diverse andere landen hebben of willen een dergelijk bataljon en spiegelen zich graag aan ons. Er is dan ook een samenwerkings- en uitwisselingsverband met het Noorse ISTAR-bataljon, zoals eerder ook met een Portugees en een Roemeens bataljon. Daarnaast heeft 103 ISTAR-bataljon zijn eigen Noorse *Exchange Officer* (werkzaam bij de sectie S3), terwijl een Nederlandse officier werkzaam is bij het Noorse ISTAR-bataljon.

Een ander fenomeen, dat evenmin in ons voordeel uitpakt, valt het best te karakteriseren met de uitdrukking onbekend maakt onbemind. Het ISTAR-bataljon staat absoluut nog onvoldoende op de kaart. Dit betekent dat er, gegeven de mogelijkheden van dit bataljon, vaak kansen blijven liggen om de inlichtingenpositie te verbeteren.

Inhoud en betekenis van ISTAR

De inlichtingenwereld wordt vaak gekenschetst als stiekem of geheimzinnig, terwijl ons credo eerder luidt: niet geheimzinnig, maar zinnig geheim. Waarmee bedoeld is dat we open en eerlijk praten en werken wanneer mogelijk, maar wel de deur even dicht doen waar compartimentering vereist is. Want rubriceringen als *confidential* en *secret* bestaan natuurlijk nog steeds.

Dit artikel is bedoeld om inzicht te geven in de mogelijkheden, beperkingen, procedures en werkwijze van ISTAR. Ik zal me daarbij in de rest van dit artikel beperken tot ongerubriceerde en algemene informatie.

Inlichtingencyclus

Intelligence Surveillance Target Acquisition and Reconnaissance (ISTAR) betekent: inlichtingen, gevechtsweld-

bewaking, doelopsporing en -onderkenning en verkenning. Dit geeft al enigszins aan waar de eenheden van het bataljon zich mee bezighouden: het initiëren, verwerven, verwerken (dus ook analyseren) en verspreiden van inlichtingen. Dit laatste uiteraard alleen op *need-to-know* basis. We zijn tenslotte geen informatiebalie en (zoals reeds genoemd en benadrukt) wat geheim is, moet geheim blijven. Niet geheel toevallig vormen de vier eerdergenoemde activiteiten tevens de elementen van de inlichtingencyclus.

van de vragen, die meer tijd eisen voor beantwoording en bevestiging, komen in een inlichtingenverzamelplan, ook wel *Intelligence Collection Plan* (ICP) genoemd.

Dubbele afweging

De kern van het systeem van ISTAR is weer te geven door een dubbele afweging. In de eerste plaats een afweging tussen inlichtingenvragen van de operationele commandant en de antwoorden die het systeem hierop kan geven. Dit is de externe afweging. Het is een

nente afweging tussen het verwerven van nieuwe informatie door inzet van sensorsystemen en het verwerken van reeds aanwezige (in een database) of zojuist verworven informatie. Dit is de interne afweging. Het aansturen van het ISTAR-systeem vergt elke keer opnieuw een beslissing over het inzetten van de (uiteraard beperkte) verwervingscapaciteit in relatie tot de capaciteit om de vergaarde informatie te verwerken tot inlichtingen.

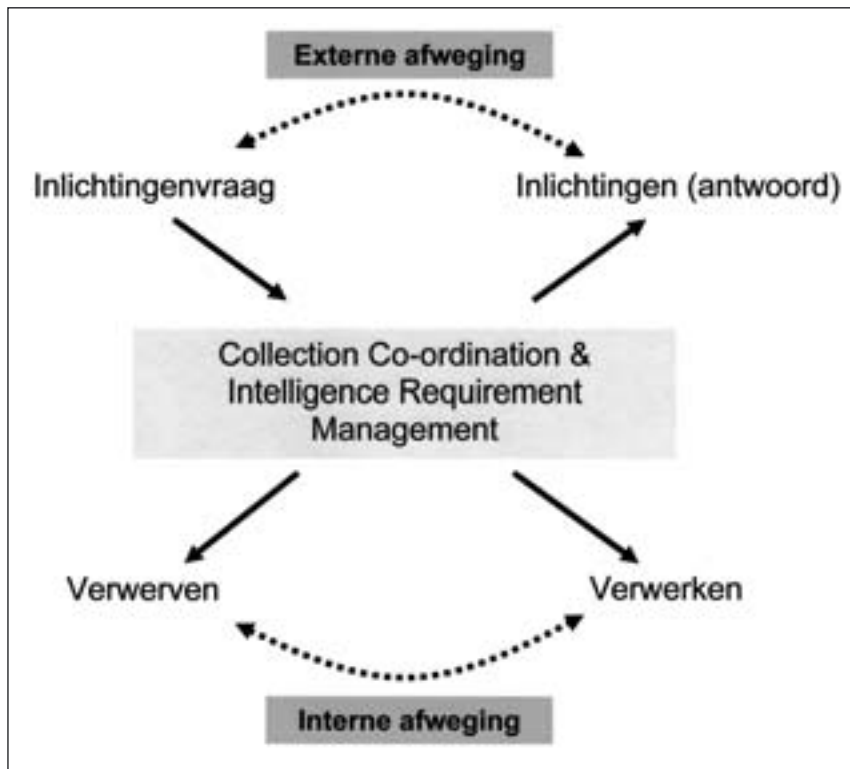
De spil tussen de externe en interne afweging (en dus de kernfunctie van het ISTAR-systeem) is *Collection Co-ordination and Intelligence Requirement Management* (CCIRM). De *Collection Co-ordinator and Intelligence Requirement Manager* (eveneens afgekort als CCIRM) formuleert de vragen en subvragen in het ICP. De CCIRM stelt daarbij samen met *Chief Intel Ops* vast wie deze vragen het best of meest waarschijnlijk kan beantwoorden. Het ICP is dan ook het richtsnoer voor module- of bataljonsstaf en voor de inlichtingensensoren, de verzamelorganen.

Levend document

Het is onjuist te veronderstellen dat zo'n ICP voor iedere willekeurige actie of operatie wordt gemaakt. In een campagne, die soms jaren loopt, (zoals SFOR, SFIR of ISAF) wordt initieel een ICP gemaakt dat periodiek is aan te passen.

Het is dus een levend document. Vragen komen en verdwijnen na beantwoording of worden verder uitgediept. Het aanpassen van een ICP betekent rekening houden met de beperkingen van inlichtingensensoren. *Contact handlers* of *human intelligence operators*, bijvoorbeeld, moeten eerst contacten leggen en omzichtig te werk gaan om bruikbare informatie los te krijgen. Dat is geen kwestie van enkele uren of dagen.

Ook verkenners moeten zich deugdelijk kunnen voorbereiden op een veelal langer durende inzet. Voor 103 ISTAR-bataljon is alleen al het verkrijgen van informatie en inlichtingen een operatie op zich.

Collection Co-ordination & Intelligence Requirement Management

103 ISTAR-bataljon verzint niet zelf welke inlichtingen er benodigd zijn, maar staat altijd, meestal met een module, ten dienste van een *battlegroup* of hoger niveau. De operationele commandant daarvan formuleert welke inlichtingen nodig zijn om zijn campagne of operatie te laten slagen. Dit zijn kernvragen, ook wel *Priority Intelligence Requirements* genoemd. Een deel ervan is op voorhand al uit databases te beantwoorden. Die vragen verdwijnen feitelijk weer. De rest

continu proces: het zal lang niet altijd voorkomen dat de vragen van de operationele commandant met één enkel antwoord uit de wereld zijn. Elke vraag roept veelal vervolgvragen op. Zeker in complexe, asymmetrische inzetscenario's hebben de (geprioriteerde) inlichtingen vragen van de commandant een langdurig karakter.

In de tweede plaats kenmerkt het systeem van ISTAR zich door de perma-

Om het werk naar behoren te kunnen uitvoeren heeft 103 ISTAR-bataljon een scala aan inlichtingsensoren, alsmede analyse en verwerkings- en verspreidingscapaciteit, waar uiteraard een staf met modulecommandant boven staat om het 'intelproces' te coördineren en aan te sturen. Elke sensor heeft zijn eigen mogelijkheden en beperkingen. Het is niet één type sensor, maar de combinatie van sensoren die een goed inlichtingenproduct oplevert.

Eenheden

De vulling van ISTAR

Het succes van een nieuwe eenheid hangt voor een belangrijk deel af van de (tijdige) vulling met personeel en materieel. Hier is nog wel ruimte voor verbetering.

Op basis van de leveringsopdracht van een ISTAR-module per rotatie voor de Task Force Uruzgan (dus zes modules) en aanvulling van de Deployment Task Force, is C-103 ISTAR-bataljon samen met zijn Sectie S1 drukdoende de eenheid voldoende en tijdig gevuld te krijgen met personeel. Anderen trachten intussen zo spoedig mogelijk de benodigde systemen en materialen binnen te krijgen en inzetbaar te maken. Daarnaast dient ook nog invulling te worden gegeven aan de EU Battlegroup (eerste helft 2007) én de NATO Response Force (eerste helft 2008).

Het personeel en de systemen moeten dan vervolgens weer tijdig beschikbaar zijn voor gezamenlijke opleiding met het overige personeel van de modules, zodat het uiteindelijk mogelijk zal zijn een integratieoefening te houden met de overige uitzendeenheden voordat de module naar het uitzendgebied vertrekt. 103 ISTAR-bataljon wacht daarom de komende twee tot drie jaar een serieuze uitdaging. Als het bataljon tijdig gevuld is zal er geen probleem zijn. Maar de veelheid en lange duur van opdrachten staat momenteel zeker niet in verhouding tot de beschikbaarheid van personeel en middelen.

Hieronder volgt een beschrijving van de eenheden die tot 103 ISTAR-bataljon (gaan) behoren. Ik ga niet in op OTAS-technische details, maar licht wel kort de toekomstige naam, organisatie en/of uitrusting van de eenheden toe.

Militaire Inlichtingen en Staf (MI&S) eskadron

- Een volledige bataljonsstaf (BC, PBC, sectie S1 t/m S6), waardoor optreden als geheel bataljon evengoed mogelijk is als optreden in moduleverband (het begrip module wordt verderop nader toegelicht).
- Een kleine eskadronsstaf met een klein logistiek peloton, nog verder afgebouwd sinds de fysieke distributie haar intrede heeft gedaan.
- Een Militaire Geografie (Milgeo) peloton met Militair Geografisch Informatie Punt (MGIP). Hierin zitten onder meer terreinanalisten.
- Een Militaire Inlichtingen (MI) peloton. Hierin zitten vooral de militaire analisten en inlichtingenverwerkers (input en gebruik van databases).
Uit beide voorgaande pelotons wordt de *All Sources Intel Cell*

(ASIC) gevormd. De medewerkers ontvangen en verwerken alle verkregen ruwe én geanalyseerde informatie met mogelijke inlichtingenwaarde, welke wordt aangevuld met *Open Source* informatie (internet, kranten, tv, radio enzovoort). Omdat er een dringende behoefte is aan meer analysecapaciteit zullen zowel het Milgeo-peloton als het MI-peloton drastisch worden uitgebreid. Immers, inlichtingen over terrein en weer en de mensen die er zich (kunnen) bevinden gaan nu eenmaal hand in hand.

- Verder beschikt het bataljon nu over één, maar over enige tijd (na de eerste reorganisatie) over twee *Field Support Platoons* (FSP) gevuld met *human intelligence operators*, ook wel *contact handlers* genoemd. Daarmee zijn nu drie, en straks zes *Field Support Teams* (FST) uit eigen gelederen te formeren. Deze pelotons zijn tevens verantwoordelijk voor het uitvoeren van verhoren bij de eenheid waar de module is ondergebracht.

Het MI&S-eskadron (inclusief batstaf) is gehuisvest op de Legerplaats bij Oldebroek.

Oefening van 103 ISTAR-bataljon in Duitsland

(Foto AVDD; collectie NIMH)

101 Artillerie Ondersteunings (Artost) batterij

Deze batterij is voortgekomen uit de vroegere Artillerie Meet Batterij, die zich bezighield met (terrein) inmeten en het meten en verstrekken van meteorologische gegevens ten behoeve van de artillerie.

Ze is tegenwoordig uitgerust met de zogenaamde Wapen Locatie Radar (WLR), een apparaat waarmee ballistische schoten te identificeren en te herleiden zijn (waar kwamen ze vandaan en waar kwamen ze terecht?).

101 Artost-batterij beschikt over drie radarpelotons, met elk twee radarsys-

temen en over enige tijd drie Doel Evaluatie Centra (DEC's).

Zo'n radareenheid is in het verleden (Afghanistan, Irak) nogal eens ingezet op de *compound*, om bij inkomend mortiervuur tijdig te kunnen waarschuwen en te herleiden waarmee en waarvandaan er geschoten werd. Buiten de *compound* kan een WLR echter ook uitstekend werk doen in ISTAR-verband, bijvoorbeeld bij het traceren van frequent gebruikte afvuurposities van (ballistische) raketten of artillerie/mortieren.

Voor het detecteren van vlakbaanvuur is het systeem minder geschikt.

Wapen Locatie Radar (Foto Army Recognition; collectie NIMH)

101 Artost-batterij zal na een reorganisatie in de nabije toekomst waarschijnlijk 101 Doelopsporingsbatterij gaan heten. Daarbij zal ook de nu nog ingedeelde Terrein Meet Dienst (TMD) eenheid worden overgeheveld naar het MI&St-eskadron en gekoppeld aan het Milgeo-peloton.

De eenheid is gelegerd op de Lkol Tonnetkazerne in 't Harde.

101 Remotely Piloted Vehicle (RPV) batterij

De RPV-batterij bestaat al weer jaren. De batterij zou oorspronkelijk drie vliegpelotons krijgen. Uiteindelijk zijn dat er maar twee geworden, uitgerust met de Sperwer. Een derde peloton houdt zich bezig met opleiden, veiligheid en onderhoud.

Een RPV-peloton lanceert zijn vliegtuig en moet daarna in staat zijn live-beelden (zowel bewegend als stilstaand) vanuit de lucht te genereren en te analyseren. Welk soort beelden nodig zijn verschilt per missie; routeverkenningen, vijandelijke opstellingen en troepenbewegingen zijn enkele voorbeelden.

101 RPV batterij is eveneens gelegerd op de Lkol Tonnetkazerne in 't Harde.

Met twee Sperwer-pelotons is het natuurlijk niet mogelijk op continubasis een langdurige operatie zoals die in Afghanistan te steunen. Daarnaast is ook op troepenniveau behoefte aan een klein *Unmanned Aerial Vehicle* systeem. Er is daarom gekozen voor een tweesporenbeleid, namelijk aanvulling bij de lopende operatie en gelijktijdig nadenken over een systeem ter vervanging van de Sperwer, die over een aantal jaren moet gaan uitfaseren.

Inmiddels zijn kleinere en lichtere systemen (de Duitse Aladin) ingevoerd bij de battlegroup. Deze zijn ingedeeld bij de grondtroepen en qua bediening niet ondergebracht bij 101 RPV-batterij. Wellicht gebeurt dit qua kenniscentrum op den duur wel.

Bij de opvolger van de Sperwer wordt gedacht aan een lichter systeem, dat

met een kleine groep bedienaren operationeel te maken (en te houden) is. Daardoor kunnen meerdere en kleinere RPV- of UAV-eenheden worden geformeerd dan nu het geval is. In het gunstigste geval zou iedere module straks kunnen beschikken over een UAV-eenheid.

102 Elektronische Oorlogsvoerings (EOV) compagnie

De EOV-compagnie beschikt over twee 'zware' pelotons met interceptie- en stoorcapaciteit op het pantsersielvoertuig Fuchs. Om met name de interceptie (opsporen, opvangen en herkennen van signalen) adequaat te kunnen uitvoeren, is een behoorlijk aantal verschillende systemen in gebruik, uiteenlopend van *manportable*, via Mercedes-Benz, tot de zware Fuchs pantservoertuigen. Om de inzetmogelijkheden te vergroten is de compagnie opgedeeld in detachementen.

Daarnaast beschikt de EOV-compagnie nog over een HFSSL-groep (*High Frequency Single Site Locator*), die in staat is over grotere afstanden te intercepteren.

102 EOV-compagnie is voorlopig nog gehuisvest op de Genmaj Kootkazerne in Garderen, maar ook deels in Eibergen en Ede-Oost.

Op termijn zal zij worden gehuisvest op de Lkol Tonnetkazerne in 't Harde.

103 Grondgebonden Verkenning (GGV) eskadron

Per januari 2006 is 41 Brigade Verkenning Eskadron (BVE) overgegaan naar 103 ISTAR-bataljon en gaat zij door het leven als 103 Grondgebonden Verkenningeskadron (GGV-esk). Het eskadron was al begonnen met de transformatie en gaat bestaan uit twaalf verkenningploegen van elk zes man, met uiteraard wat overhead.

In tegenstelling tot het voormalige 41 BVE vormt 103 (en straks ook 104) GGV-eskadron geen pelotons met een

inlichtingentaak ten behoeve van de manoeuvre, maar hoogwaardige zelfstandige ploegen met een inlichtingenverzameltaak ten behoeve van een inlichtingenbataljon.

De verkenners dienen te worden gearangschikt onder *Enhanced Recce (reconnaissance) Capacity*. Zij zijn getraind om met hun ploegen zelfstandig verkenning- en observatietaken te verrichten diep in de AOR, veelal gebruikmakend van *Covert Static Surveillance* of *Close Observation* technieken.

Het vroegtijdig observeren van locaties en doen en laten van *key persons (eyes on target)* ter ondersteuning van een latere operatie wordt ook wel aangeduid als *Close Target Recce (CTR)*. Survival- en bergbeklimmingstechnieken zijn een vast onderdeel van

hun opleiding. Daarom wordt regelmatig samengewerkt met de *Long Range Recce Patrols (LRRP)* van het Noorse ISTAR-bataljon.

Voor het zekerstellen van eigen medische ondersteuning is een deel van de verkenners, net als bij het KCT, opgeleid tot *Medic Special Forces (SF)*. De Medic SF moet in staat zijn een zwaargewonde tot 72 uur in leven te houden zonder geneeskundige steun.

Over de status en getraindheid van deze grondgebonden verkenners is veel verwarring en onbegrip. Zij zijn geen commando's, nemen ook zeker niet hun taken over, maar moeten wel worden getraind, ingezet en beschouwd als uitermate hoogwaardige *Intel asset*. Tevens leveren zij veelal extra beveiliging voor de *contact handlers* en de EOV'ers.

Fuchs peilvoertuig
(Foto AVDD; collectie NIMH)

Oefening van 103 ISTAR-bataljon in Duitsland (Foto AVDD; collectie NIMH)

De verkenningploegen beschikken over een ruim arsenaal aan wapens (waaronder Geweren Lange Afstand), verbindingsmiddelen en optische mogelijkheden (video- en fotocamera's met telelenzen en nachtzicht), alsmede Squire manportable radarsystemen. Qua voertuigen beschikken deze verkenners nu nog over MB's. Op termijn krijgen zij de beschikking over het Fennek-verkenningvoertuig met .50 mitrailleur. Dit is tevens een verbetering van de personele veiligheid.

Operationeel gezien worden de ploegen aangestuurd en ondersteund door Ops (operations) functionarissen (sensorspecialist verkenning) in de modulestaf. PC en OPC zijn beiden commandant van een ploeg. De verkenningploegen van beide eskadrons zijn de enige subeenheden die, behalve in de modules, ook zelfstandig zijn in te delen voor inlichtingenoperaties. Zelfs inzet als compleet eskadron blijft mogelijk. Medio 2006 is het eskadron verhuisd naar de Lkol Tonnetkazerne in 't Harde.

104 Grondgebonden Verkenning (gv) eskadron

Vanaf juli 2006 is begonnen met de vulling, opleiding en opbouw van 104 GGV-eskadron. Voorlopig is ervoor gekozen de samenstelling, werkwijze en inzet identiek te houden aan 103 GGV-eskadron.

Zittend personeel van 103 wordt verdeeld over beide eskadrons om voldoende ervaring in beide eenheden (103 en 104) te behouden. Ook dit eskadron wordt gelegerd op de Lkol Tonnetkazerne in 't Harde.

Het ISTAR-concept

Van compagnie naar module

Al diverse malen viel het woord module. Maar wat wordt daar nu mee bedoeld?

Net als alle andere eenheden in de KL, is 103 ISTAR-bataljon opgebouwd uit compagnieën (batterijen en eskadrons). Dat is echter niet waar onze opdrachtgevers om vragen. Die willen een ISTAR-eenheid. En terecht, want hierin kunnen we met een effectieve combinatie van middelen (sensoren) een product afleveren.

De oorspronkelijk uitgedachte samenstelling van een ISTAR-module was:

- modulestaf (met ops en ASIC, inclusief sensorspecialisten) samengesteld uit personeel van bataljonsstaf en subeenheden;
- een radarpeloton met wapenlocatieradar van 101 Artost batterij;
- een EOY-detachement van 102 EOY-compagnie;

- een Field Support Team (*humint*) van het MI&St-eskadron;
- vier verkenningploegen (in totaal dus een peloton);
- een RPV-peloton van 101 RPV-batterij.

Zo samengesteld zou het mogelijk zijn drie modules te maken, waarvan er één altijd operationeel gereed zou staan voor uitzending. De KL dient (gebaseerd op de 'Prinsjesdagbrief') echter gelijktijdig twee missies te kunnen uitvoeren. Vandaar dat het noodzakelijk is dat het ISTAR-bataljon niet drie maar zes modules formeert en opleidt, waarvan er steeds twee operationeel gereed (en dus uitzendbaar) zijn.

Het ISTAR-concept draait eigenlijk vooral om het in elkaar grijpen van inlichtingsensoren, informatie, analyse en plotten van voorvallen en samenhang in het terrein (de eerdergenoemde Recognized Environmental Picture).

103 ISTAR-bataljon levert geen personeel en ook geen materieel. Het bataljon levert modules op maat. En die modules op maat leveren een product. Het hoofdproduct vormen geverifieerde en geanalyseerde inlichtingen. De bijproducten zijn de overige Intel-producten als Klimaat en Terrein Studies, terreinanalyses, *supintreps* (Supportive Intelligence Reports) enzovoort.

Om deze producten te kunnen maken is het van cruciaal belang dat zich verder niemand met het productieproces bemoeit. Is het product niet goed, dan mag men de maker erop af rekenen. Hoe het product tot stand komt is en blijft de zaak van de modulecommandant.

De modulecommandant en zijn plaatsvervanger (veelal de chief ASIC) sturen de module – dus ook de sensoren – aan. De modulecommandant zou ook de functie van CCIRM op zich kunnen nemen, maar soms is het beter

dit door een afzonderlijke functionaris te laten doen. In dat geval bepaalt de modulecommandant in elk geval wie de benodigde Intel gaat verzamelen (*tasking*) en ook wanneer.

Want een goed product ontstaat pas na deugdelijke voorbereiding, na vroegtijdige opbouw van de inlichtingenpositie, voldoende inlichtingen en grondige analyse van verworven inlichtingen. Dat kost tijd. Vrij veel tijd zelfs, waardoor het ISTAR-product bij een vier dagen durende FTX (Feeld Training Exercise) absoluut niet uit de verf komt. En dat is meer dan zonde. Juist om die tijd effectief te gebruiken is het streven zeer vroegtijdig te starten met het vullen van een database of in elk geval een incidentenhistorie.

Het concept van ISTAR is te ervaren aan de hand van het voorbeeld hiernaast.

De opleiding

Het zal duidelijk zijn dat veel functionarissen specialisten zijn die vele en langdurige opleidingen moeten volgen. Besloten is dan ook om het beheer en het aanvragen van cursussen (tot de ontvlechting van de P-dienst een taak van de sectie S1) onder te brengen bij de sectie S3 Opleiden en Trainen (O&T). Tevens is besloten deze deelsectie uit te breiden om de opleiding en training van alle modules goed te kunnen structureren en steunen.

De opleiding van modules is verdeeld in twee stadia. Allereerst een periode van O&T op niveau 1 (enkele man/vrouw) tot en met 3 (pelotonsniveau). Deze O&T is bij en onder leiding van de eigen eenheid, waarbij de Sergeant-Majoor Opleidingen (SMO) een belangrijke rol speelt in de organisatie en structurering van de opleiding.

De tweede periode is de modulevorming, waarbij eerst de module formeel wordt samengesteld. Hierna volgt de uitvoering van diverse moduleactiviteiten om er een 'module als

geheel' van te maken. De laatste fase hiervan voorziet in oefening en integratie met de eenheid waar de module tijdens zijn uitzending onder komt te vallen. Met name gezamenlijke stafprocedures maken hier deel van uit.

De beschikbare opleidingstijd per blok is afhankelijk van de uitzendingritmiek. Volgens de systematiek van recupereren/wederopbouw-opwerken-uitzendingen ligt er een periode van

Een ISTAR-module is samen met een complete task force op missie in het fictieve land Kafiristan.

Een contact handler spreekt met een contact en verneemt dat op locatie X een benedeleider woont. Uit verschillende bronnen is gebleken dat deze benedeleider verantwoordelijk lijkt te zijn voor de aanhoudende onrust en onveiligheid.

Een *walk-in* vertelt dat zijn familie, woonachtig op locatie Y wordt bedreigd. Als hij geen opslag van wapens en munitie in zijn schuur toestond, zou de familie worden vermoord. Vannacht zijn er kisten met wapens gebracht en is zijn schuur afgesloten. De *walk-in* heeft een gesprek opgevangen waarin aan de benedeleider gerelateerde namen (gevonden in de database) zijn genoemd.

Het RPV-peloton lanceert een Sperwer om de genoemde locaties X en Y in beeld te brengen.

Commandant ISTAR-module draagt twee verkenningploegen op om, als Close Target Recce eenheid, zo spoedig mogelijk een observatiepost voor te bereiden, te betrekken en betrokkene minimaal 48 uur onder observatie te houden. Zodra mogelijk dienen beelden van de benedeleider, zijn contacten en hun activiteiten als bewijsmateriaal naar de modulestaf te worden gezonden.

Daarnaast moet een klein deel van het EOVDetachment zo spoedig

maximaal acht maanden opleidings-tijd tussen twee uitzendingen. Dat is eigenlijk te weinig. Iedereen kent het fenomeen van verlof vóór en na een uitzending en de in acht te nemen recuperatietijd van een zojuist teruggekeerde eenheid. Dat knabbelt echter wel aan de beschikbare opleidings-tijd.

Om goed te kunnen opleiden en trainen zal het noodzakelijk zijn veelvuldig 'aan te haken' bij grotere een-

mogelijk gaan interceperen op de woonomgeving van de benedeleider.

Uit opgevangen radioverkeer blijkt tevens dat handlangers van de benedeleider een hinderlaag voor Nederlandse militairen plannen. Na nog enige tijd interceperen blijkt ook waar en wanneer de hinderlaag gaat plaatsvinden.

Inmiddels is het de verkenners opgevallen dat af en toe een oude bus op locatie X aankomt met groepen jonge mannen, die na een kort verblijf weer vertrekken.

De task force wordt gewaarschuwd voor een op handen zijnde aanslag, waarna deze besluit in te laten grijpen door de ingedeelde battlegroup. Voorafgaande aan het verwachte tijdstip van de hinderlaag komt de oude bus met mannen aan op locatie X en vertrekt na enkele uren. Gelijktijdig vertrekt er een pick-up busje. Dit rijdt naar locatie Y om wapens en munitie op te halen.

Dit alles wordt waargenomen, gevolgd en op beeld vastgelegd tijdens de vlucht van een Sperwer.

Zo spoedig mogelijk worden de manoeuvre- en politie-eenheden geïnformeerd en belast met het afblokken van de bus en de pick-up en het arresteren van de inzittenden. De hinderlaag is vrijdeld. In een tweede fase worden de wapenopslag en de benedeleider aangepakt. Ten slotte verhoren ondervragers van het Field Support Team de *detainees*.

heden. Zelden vallen de door hen geplande activiteiten in voor ons gunstige periodes. Immers, intern zal nog heel veel moeten worden geoefend op (staf-)procedures en dergelijke. Zodra mogelijk zal daarom weer worden overgegaan op opleidingsblokken van vier maanden niveau 1-3 (recuperatie, aanvulling, herstel opleidingsniveau), acht maanden niveau 4 (opwerken en modulevorming) en daarna zes maanden operationeel gereed (het welbekende 18-maanden-ritme).

In de systematiek van opleiden en trainen is het compagniesniveau benoemd als niveau 4. Dit niveau 4 geldt ook voor de ISTAR-module. Echter, de inlichtingsensoren voeren hun taken steeds uit op maximaal niveau 3. Dat geldt voor:

- de verkenningploeg, die zijn twee bemanningen van drie man als niveau 2 beschouwt;
- het Field Support Team, dat zijn contact handlers-ploegen als niveau 2 beschouwt;
- het EOY-detachement dat zijn EOY-ploegen (Mobile EW Team, Wide-Eye en dergelijke) als niveau 2 beschouwt;
- een radarpeloton WLR (niveau 3) dat het Doel Evaluatie Centrum en de beide radarploegen als niveau 2 beschouwt;
- RPV-peloton dat per definitie niveau 3 is omdat het ene deel van het peloton niet zonder het andere kan;
- en natuurlijk ook voor de modulestaf als geheel, terwijl delen als Ops en ASIC als niveau 2 kunnen worden beschouwd.

Specialismen

Als het bataljon volledig gevuld is conform de huidige planning, dan telt het ruim 760 functieplaatsen. Dat lijkt veel, maar de praktijk wijst uit dat dit nogal tegenvalt. Het bataljon kent zeer veel specia-

Oefening van 103 ISTAR-bataljon in Duitsland (Foto AVDD; collectie NIMH)

listen die langdurige opleidingen moeten volgen, terwijl er op brigade-niveau en bij Opleidings- en Trainingscentrum Operatiën (OTCOPN) nauwelijks personeel te vinden is dat de specialismen beheerst en het bataljon zou kunnen steunen. Daardoor is het de komende jaren bij 103 ISTAR-bataljon ‘alle hens aan dek’.

Kleine eenheden die tijdens de moduleoefeningen optreden als *Force Protection* (FP) eenheid zijn nauwelijks te vinden, zelfs niet bij de gelijktijdig uit te zenden rotaties. De FP moet dus bij oefeningen uit eigen gelederen komen.

Personeel dat niet is uitgezonden of bezig is met recupereren dan wel voorbereiden, zal daarom moeten worden ingezet voor trainingsondersteuning (logistiek, O/T, *roleplay*, *force protection*) of voor aanvulling van incomplete subeenheden.

Ten slotte

De gebeurtenissen van en sinds 11 september 2001, hoe gruwelijk ook, hebben voor de inlichtingenwereld wel degelijk tot grote verbeteringen geleid. De oprichting van 103 ISTAR-bataljon was er één van.

Door maximale integratie en samenwerking door alle delen van de ISTAR-module, het uitbuiten van hun specialismen en het in kaart brengen van inlichtingen en patronen ontstaat een

goed inlichtingenproduct volgens het ISTAR-concept. ISTAR houdt zich niet bezig met manoeuvre, maar levert slechts de broodnodige inlichtingen aan.

Het bataljon is nu hard op weg om een onmisbare inlichtingenleverancier voor de eenheden op missie te worden. Iedereen bij het bataljon is er van doordrongen dat we er de komende jaren met zijn allen de schouders onder moeten zetten. Wat ISTAR nog nodig heeft: meer tijd voor vulling, opleiding en training, iets meer steun en begrip voor de mogelijkheden en beperkingen van het bataljon en meer naamsbekendheid.

Onze krijgsmacht is inmiddels zover dat er een Defensie Inlichtingen en Veiligheids Instituut (DIVI) is opgericht – dat eveneens in 't Harde zal worden gehuisvest – en dat er voor het personeel een monitor en toegevoegd officier Inlichtingen en Veiligheid is. Daardoor is het eenvoudiger personeel voor het inlichtingendomein te werven en te behouden.

Ver voor onze jaartelling vond de Chinese strateeg en filosoof Sun Tzu al dat het verstandiger was eerst grondig het doen en laten van de vijand te bestuderen en daarna pas te vechten. Heden ten dage zijn conflicten in crisisgebieden dermate gecompliceerd, dat de essentie van deze wijsheid ook nu nog staat als een huis.